

Ruzanna Hrybek*

MIGRACJA A BEZPIECZEŃSTWO SPOŁECZNOŚCI LOKALNYCH

Streszczenie

Tematyka niniejszego opracowania ma na celu przybliżenie problemu, jakim jest migracja w aspekcie bezpieczeństwa społeczności lokalnych. Celem artykułu jest wskazanie potencjalnych zagrożeń wynikających z migracji i ocena ich wpływu na bezpieczeństwo społeczności lokalnych. Ukazane zostaną również pozytywne, jak i negatywne skutki migracji oraz wynikające z niej obawy związane z bezpieczeństwem lokalnym, krajowym i międzynarodowym.

Słowa kluczowe: migracja, bezpieczeństwo, społeczność lokalna.

Synopsis

Migration and the security of local communities

The subject of this study is aimed at presenting the problem of migration in the aspect of the security of local communities. The aim of the article is to identify potential threats resulting from migration and to assess their impact in the context of the security of local communities, as well as the positive and negative effects of migration. Concerns regarding local, national and international security regarding migration will be indicated.

Keywords: migration, security, local society.

* Studentka trzeciego roku, Elbląska Uczelnia Humanistyczno-Ekonomiczna, kierunek bezpieczeństwo wewnętrzne, specjalizacja służby mundurowe i bezpieczeństwo państwa.

Wstęp

We współczesnym świecie procesy migracyjne mają wymiar globalny, są jednym z głównych czynników społecznej transformacji, wpływają na funkcjonowanie systemów krajowych i międzynarodowych. Równocześnie migracja jest jednym z największych globalnych problemów, z którymi zmagają się społeczeństwa¹. Obecnie jest ona uwarunkowana różnymi czynnikami, przede wszystkim zależy od sytuacji panującej w kraju. Zjawisko to niesie za sobą różnorodne skutki zarówno pozytywne, jak i negatywne, które odnoszą się do krajów, z których ludność wyjeżdża oraz tych, do których przybywa. Konsekwencje ruchów migracyjnych mogą mieć ogromny wpływ na poczucie bezpieczeństwa społeczności w ich własnym kraju oraz na funkcjonowanie gospodarki państw. Głównym zagrożeniem związanym z migracją jest nielegalne przekraczanie granicy, przemyt cudzoziemców, nielegalna praca na terenie danego kraju, przebywanie w kraju nielegalnie, bez regulacji stosunku pobytowego, handel ludźmi czy międzynarodowy terroryzm.

Pojęcie migracji

Migracja to zmiana miejsca zamieszkania lub czasowego pobytu. Od zawsze jednostki, jak i całe grupy zmieniały miejsce zamieszkania, poszukując bezpieczniejszego miejsca, lepszych warunków bytowych oraz ochrony przed prześladowaniami. Pojęcie to wywodzi się z łacińskiego *migratio* – „wędrowka” i oznacza przemieszczanie się zakończone stałą lub tymczasową zmianą miejsca zamieszkania, zarówno pomiędzy różnymi krajami, jak i w obrębie jednego kraju². Migracja jest przedmiotem zainteresowań wielu dyscyplin naukowych, takich jak: geografia, politologia, ekonomia i demografia.

Biorąc pod uwagę zasięg wędrowek, migracje dzielimy na wewnętrzne i zewnętrzne³. Migracją zewnętrzną jest emigracja, imigracja, repatriacja, re-emigracja, deportacja i uchodźstwo⁴. Do form migracji wewnętrznych – czyli przemieszczania się ludności w granicach państwa – możemy zaliczyć mi-

¹ J. Cabańska, *Uwarunkowania migracji ludności na jednolitym rynku europejskim na przykładzie państw członkowskich Unii Europejskiej*, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań 2015, s. 14.

² S. Jaszczuk, *Geografia. Vademecum*, Wyd. Greg, Kraków 2007, s. 150.

³ A. Maryański, *Migracje w świecie*, PWN, Warszawa 1984, s. 8.

⁴ J. Szczygielska, *Migracje zarobkowe kobiet i ich wpływ na funkcjonowanie rodzin*, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2013, s. 15.

gracje międzywojewódzkie, wewnątrzwojewódzkie, międzypowiatowe i wewnątrzpowiatowe. Istnieje również podział ze względu na przyczyny migracji. Wyróżnia się migracje ekonomiczne (zarobkowe), polityczne (humanitarne), religijne oraz rodzinne.

Ze względu na status prawny osoby migrujące dzieli się na nielegalne i legalne⁵. Migracje legalne dotyczą osób, które mają uregulowany status prawny, przebywają legalnie na terytorium kraju, do którego wyjechali. Nielegalni imigranci to tacy, których sytuacja pobytowa nie jest uregulowana.

Skutki migracji

Opisując skutki migracji, należy wziąć pod uwagę kraje przyjmujące imigrantów, jak i kraje, z których emigranci wyjeżdżają oraz aspekty pozytywne i negatywne tych skutków.

Pozytywnym skutkiem dla kraju opuszczanego przez migranta jest zmniejszenie stopy bezrobocia poprzez zredukowanie osób potrzebujących pracy. Migracje zagraniczne są plusem ze względu na to, że pieniądze zarobione poza granicami ojczystego kraju są najczęściej inwestowane i wydawane w kraju pochodzenia migranta. Większa część osób migrujących wydaje swoje środki finansowe na dobra materialne, jak i na bieżące potrzeby. Środki zarobione poza granicami ojczystego kraju wydawane są również na inwestycje, zwiększenie przedsiębiorczości, naukę, a co za tym idzie, zdobywanie wyższych kwalifikacji. Możemy również wyróżnić skutki pozytywne dla kraju opuszczanego przez migranta, takie jak:

- ◆ zaznajomienie się z obcymi kulturami,
- ◆ zmniejszenie poziomu biedy,
- ◆ lepsze standardy życia,
- ◆ nauka języków obcych,
- ◆ zwiększenie popytu na usługi transportowe i budowlane⁶.

Migracja oprócz skutków pozytywnych powoduje też negatywne. Zalicza się do nich:

- ◆ mała liczba osób chętnych do pracy,
- ◆ rozłąka rodziny, często kończąca się rozpadem,

⁵ Tamże, s. 17.

⁶ S. Kozak, *Patologia eurosieroctwa w Polsce. Skutki migracji zarobkowej dla dzieci i ich rodzin*, Difin, Warszawa 2010, s. 26.

⁷ Tamże, s. 27.

- ♦ utrata kapitału ludzkiego,
- ♦ zmiana struktury wieku i płci ludności,
- ♦ znaczna różnica między popytem a podażą pracy.

Migracje ze względów zarobkowych wpływają negatywnie na rodzimy rynek pracy. Ponieważ zmniejsza się liczba chętnych do podjęcia pracy, zaczyna ich brakować, a osoby zatrudnione trudno jest zatrzymać w pracy – za przykładem innych wyjeżdżają szukać lepszych warunków zarobkowych⁸.

Zwiększająca się migracja prowadzi do zróżnicowanej wielkości popytu i podaży, co może przyczynić się do redukcji zatrudnienia⁹. Masowe wyjazdy Polaków za granicę przyczyniły się do tego, że nadwyżka pracowników na rynku pracy zmieniła się w brak wykwalifikowanych pracowników w różnych dziedzinach. Ich braku nie zastąpią osoby bezrobotne, gdyż nie mają odpowiednich kwalifikacji.

Problemem jest fakt, że osoby emigrujące to zazwyczaj wykształceni ludzie młodzi, u szczytu możliwości zawodowych. Skutkiem wyjazdu młodych ludzi jest proces starzenia się społeczeństwa – mniej urodzeń niż zgonów. Polki znacznie częściej decydują się rodzić dzieci w innym kraju, takim, w którym mają wyższe świadczenia socjalne lub lepszy byt dla swojej rodziny. Przykładem może być niemal milionowa populacja Polonii zamieszkującej w Wielkiej Brytanii. Liczba urodzeń polskich dzieci w tym kraju ciągle rośnie. W latach 2005–2012 urodziło się tam 118 tys. dzieci, co wskazuje że zamieszkujące tam Polki do 44. roku życia częściej decydują się na potomstwo niż w Polsce¹⁰.

Kolejnym negatywnym skutkiem migracji jest rozdzielenie rodzin, a co za tym idzie, często ich rozpad. Ze względu na wyjazd jednego członka rodziny, reszta musi przywyknąć do tej sytuacji i nauczyć się funkcjonowania jako rodzina niepełna¹¹. Rodzic wyjeżdżający za granicę ze względów zarobkowych musi zostawić swoje potomstwo, a jego wychowanie spada wyłącznie na drugiego rodzica. Ze względu na liczne migracje w ramach UE, zjawisko to określa się mianem „eurosieroctwa”¹².

⁸ M. Lesińska, M. Okólski, K. Slany, B. Solga, *Dekada członkostwa Polski w UE. Społeczne skutki emigracji Polaków po 2004 roku*, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2014, s. 93.

⁹ I. Sobczak, M. Wyrzykowska-Antkiewicz, *Demografia i bezpieczeństwo społeczne krajów Unii Europejskiej*, „Prace Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku” 2013, nr 25, s. 44.

¹⁰ M. Lesińska, M. Okólski, K. Slany, B. Solga, *Dekada członkostwa Polski w UE...*, s. 89–93.

¹¹ W. Danielewicz, *Problemy rodzin czasowo niepełnych ze względu na długotrwały pobyt rodziców za granicą*, [w:] E. Marynowicz-Hetka, W. Danielewicz (red.), *Pedagogika społeczna jako dyscyplina naukowa. Stan i perspektywy*, Łódź 1998, s. 289.

¹² E. Zawisza-Masłyk, *Wokół pojęcia „eurosieroctwo”*, „Opieka. Wychowanie. Terapia” 2008, nr 3–4, s. 40.

Odnosząc się do powyższych treści należy stwierdzić, że skutki migracyjne dla kraju pochodzenia emigranta obejmują aspekty demograficzne, społeczne i ekonomiczne.

Jak wcześniej wspomniano, migracje wywierają wpływ także na kraj przyjmujący. Do ich skutków zalicza się:

- ◆ wzrost liczby obcokrajowców,
- ◆ zróżnicowanie kulturowe społeczeństwa,
- ◆ zatrudnianie cudzoziemców budzące niezadowolenie obywateli,
- ◆ przyjazd wykwalifikowanych pracowników,
- ◆ problemy socjalne¹³.

Skutkiem migracji w kraju przyjmującym może być niezadowolenie społeczności lokalnej, spowodowane zatrudnianiem cudzoziemców zamiast rodzimych pracowników. Pracownicy przyjezdni, mający czasem niewielkie kwalifikacje, słabo znający języki obce, zgadzają się pracować najczęściej za niższe stawki, co stanowi ogromną konkurencję dla pracowników miejscowych.

Kolejnym skutkiem odczuwalnym przez kraj przyjmujący migrantów może być zróżnicowanie kulturowe społeczeństwa. Wartości duchowe, kulturowe, materialne wnoszone przez wykształconych migrantów mogą wpłynąć pozytywnie na kraj przyjmujący, ale równocześnie istnieje obawa, że odmienność tych osób oraz ich religii i ideologii wpłynie negatywnie na przyjmujący ich kraj, co może skutkować licznymi protestami czy aktami przemocy wobec osób przyjezdnych¹⁴. Duża część społeczeństwa w obawie przed zagrożeniem, osłabieniem tradycji narodowych wykazuje zachowania ksenofobiczne i rasistowskie, przez co państwo musi zwiększyć nakłady na bezpieczeństwo¹⁵.

Następnym skutkiem jest przyjazd wykwalifikowanych i doświadczonych pracowników. W krajach Unii Europejskiej jest ogromne zapotrzebowanie na pracowników w sektorze usług, prac domowych czy budowlanych, jak i opieki medycznej. Napływ migrantów w celach zarobkowych jest niezbędny, aby zaspokoić potrzeby danego rynku pracy¹⁶. Poprzez migracje państwo zyskuje wysoko wykwalifikowanych pracowników, z nowymi pomysłami, często

¹³ S. Kozak, *Patologia eurosieroctwa w Polsce...*, s. 27.

¹⁴ I. Sobczak, M. Wyrzykowska-Antkiewicz, *Demografia i bezpieczeństwo...*, s. 40.

¹⁵ P. Sasnal (red.), *Niekontrolowane migracje do Unii Europejskiej – implikacje dla Polski*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2015, s. 58.

¹⁶ Tamże, s. 58.

stanowiących tanią siłę roboczą, równocześnie zmniejszających zapotrzebowanie na fachowców w danym kraju¹⁷.

Skutkiem migracji mogą być również problemy socjalne, np. potrzeba zapewnienia opieki zdrowotnej. Brak zatrudnienia migrantów wiąże się z ogromnymi kosztami, ponieważ takie osoby wnioskuje o pomoc socjalną, rośnie liczba osób bezrobotnych i poszerza się tzw. szara strefa działalności przestępczej¹⁸. Tym samym budżet państwa przyjmującego narażony jest na szwank.

Bezpieczeństwo społeczności lokalnych

Bezpieczeństwo lokalne definiuje się jako stan spokoju, zdolność do neutralizowania zagrożeń, umiejętność łagodzenia konfliktów. Bezpieczeństwo jest bardzo ważnym elementem społeczności lokalnej, która dba o jego rozwój, trwanie i doskonalenie oraz o odpowiedni poziom edukacji i efektywność ekonomiczną mieszkańców. Wspólnota lokalna dąży również do przestrzegania praw i obowiązków przez jej członków, zachowania moralności, kultury oraz zakres wolności¹⁹. Istotne w zakresie bezpieczeństwa są czynniki społeczne i kulturowe. Ważne jest także dla mieszkańców zapewnienie tradycji lokalnej, przywiązanie do wspólnoty lokalnej, angażowanie się w sprawy społeczności, rozwiązywanie konfliktów i problemów²⁰.

We współczesnych czasach migracja stanowi ogromne wyzwanie dla bezpieczeństwa lokalnego, krajowego oraz międzynarodowego. Analiza opracowań dokumentów pozwala wyłonić obraz współczesnego migranta. W większości wypadków są to osoby młode – w 2015 r. aż 72% migrantów było płci męskiej, w wieku od 20 do 64 lat, a 15% z tych osób było w wieku poniżej 20 roku życia. Średni wiek migranta to 39 lat²¹.

Ogromne znaczenie dla bezpieczeństwa społeczności lokalnej mają nielegalne procesy migracyjne, m.in. terroryzm, przestępczość zorganizowana,

¹⁷ S. Castles, M.J. Miller, *Migracje we współczesnym świecie*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2011, s. 284.

¹⁸ P. Sasnal (red.), *Niekontrolowane migracje...*, s. 59.

¹⁹ J. Świniarski, *Bezpieczeństwo lokalne w ujęciu aksjologicznym*, [w:] W. Fehler (red.), *Bezpieczeństwo w środowisku lokalnym*, Warszawa 2009, s. 88–89.

²⁰ W. Fehler, *Lokalny wymiar wewnętrznego bezpieczeństwa państwa*, [w:] W. Fehler (red.), *Bezpieczeństwo w środowisku lokalnym*, Warszawa 2009, s. 23–25.

²¹ www.un.org/en [dostęp: 3.03.2019].

ekstremizm polityczny oraz inne zjawiska mogące spowodować zerwanie lub osłabienie więzi społecznych²².

Wpływ na bezpieczeństwo mają też osoby, które wskutek konfliktów, katastrof naturalnych, prześladowań były zmuszone wyjechać z własnej ojczyzny. Cudzoziemcy w takich przypadkach mogą wnioskować o status uchodźcy. W Polsce odbywa się to poprzez złożenie wniosku u funkcjonariusza Straży granicznej. Osoba taka zostaje poddana czynnościom sprawdzającym, po czym Szef Urzędu ds. Cudzoziemców podejmuje decyzję w sprawie migranta²³.

Migracje związane są ze wzrostem przestępczości, żebractwem czy też prostytutką, co spowodowane jest często brakiem środków do życia. Pośród społeczności lokalnych rodzi się obawa przed terroryzmem oraz islamizacją. Zagrożenie może wynikać m.in. z różnic kulturowych i religijnych.

Z procesami migracyjnymi wiążą się zagrożenia porządku publicznego, chodzi o przestępczość okółmigracyjną, taką jak fałszowanie dokumentów i pieczętek kontrolerskich, posługiwanie się fałszywymi dokumentami w celu legalizacji pobytu. Ogromnym zagrożeniem wynikającym z migracji jest również handel ludźmi – wykorzystywanie ludzi do pracy przymusowej, przetrzymywanie ich w skrajnie złych warunkach bytowych.

Aby mówić o przymusowej pracy muszą zaistnieć następujące elementy:

- 1) stosowanie psychicznej i fizycznej przemocy,
- 2) ciągłe kontrolowanie osoby i pozbawienie jej wolności,
- 3) niewypłacanie jej wynagrodzenia za wykonaną pracę,
- 4) nadliczbowy czas pracy,
- 5) niezapewnienie pracownikowi godnych warunków socjalnych,
- 6) pozbawienie osoby dokumentów tożsamości, aby nie mogła wrócić do swojego kraju²⁴.

Wśród obaw społeczności lokalnej jest też obawa przed chorobami, które mogą zostać przywiezione przez migrantów z różnych stron świata do Europy. W 2018 roku na Ukrainie panowała epidemia odry, w której zanotowano ok. 32 tys. zachorowań²⁵. Do Polski choroba ta przedostała się przez cudzoziemców emigrujących za pracą. W ubiegłym roku w naszym kraju zanotowano 123 przypadków zachorowań na odrę.

²² K.A. Wojtaszczyk, *Istota i dylematy bezpieczeństwa wewnętrznego*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2009, nr 1, s. 14.

²³ www.sejm.gov.pl [dostęp: 5.03.2019].

²⁴ www.migrant.info.pl [dostęp: 6.03.2019].

²⁵ www.kresy.pl/wydarzenia/polska/na-ukrainie-szaleje-odra-ukraincy-przywoza-jako-polski [dostęp: 6.03.2019].

Spółeczność lokalna obawia się, że przyływ obcokrajowców zmniejszy poziom bezpieczeństwa w różnych aspektach. W ostatnim czasie było mnóstwo negatywnych zdarzeń z udziałem migrantów. Na przestrzeni ostatnich lat odnotowano liczne zamachy terrorystyczne, np. w Paryżu, Londynie czy Madrycie, bardzo dużo było również zamieszek ulicznych, rozbojów czy kradzieży z udziałem emigrantów.

Z migracjami w znacznym stopniu powiązany jest terroryzm. Organizacje terrorystyczne często wykorzystują emigrantów w celu uzyskania dostępu do terytorium państwa, w którym planują atak terrorystyczny. Ataki dokonywane są w określonych społecznościach lokalnych, ale panika i strach związany z zamachami dotyczy całego kraju.

Możemy wyłonić dwa sposoby działania grup terrorystycznych. Jednym z nich jest przedostanie się grup uderzeniowych do innego kraju, w celu dokonania zamachu terrorystycznego. Drugim sposobem może być wprowadzenie tzw. uspiionych komórek, czyli osoby odpowiedzialne za przyszły atak znajdują się na terytorium państwa-celu, czekają na odpowiedni moment, w którym zostanie dokonany atak²⁶. Zjawisko to możemy nazwać terroryzmem rodzimym, gdzie akty przemocy dokonywane są z powodów politycznych, religijnych lub ideologicznych i zwrócone są przeciwko miejscom, w którym migranci lub ich dzieci zostały urodzone lub wychowane²⁷.

Mówiąc o zależności pomiędzy bezpieczeństwem i migracją, szczególną uwagę należy zwrócić na terroryzm islamski. Współcześnie ta problematyka odnosi się do:

1) posiadania przez islamskie ugrupowania terrorystyczne siedzib i obozów szkoleniowych w państwach muzułmańskich, których uczestnicy dokonują zamachów na terenie Europy;

2) zradykalizowanych islamistów europejskich uczestniczących w konfliktach w Afganistanie, Bośni czy Iraku, którzy wracają ze stref konfliktu celem dokonania zamachów w Europie;

3) zradykalizowanych europejskich muzułmanów, urodzonych i wychowanych w Europie, będących pełnoprawnymi obywatelami świata, którzy dokonują zamachu w rodzinnych krajach²⁸.

²⁶ R. Raczyński, *Wpływ migracji międzynarodowych na bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2015, nr 2, s. 16.

²⁷ M. Adamczuk, *Rodzimy terroryzm jako zjawisko zagrażające bezpieczeństwu w Europie*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2011, nr 17, s. 61.

²⁸ Tamże, s. 63.

Każda z opisanych kategorii terrorystów jest powiązana z procesami migracyjnymi. W pierwszym przypadku następuje przemieszczanie się ich z jednego kraju do drugiego, celem realizacji planów terrorystycznych. W innych wypadkach następuje aktywność imigrantów bądź ich potomków²⁹.

Wyzwaniem dla bezpieczeństwa społeczności lokalnych i całego państwa jest nielegalna imigracja. Możemy wyróżnić następujące kategorię nielegalnych imigrantów. Są to osoby, które:

- 1) potajemnie przekraczają granicę drogą lądową lub morską,
- 2) przekraczają granicę, posiadając fałszywe dokumenty,
- 3) nie opuszczają kraju przyjmującego po zakończeniu pozwolenia na pobyt,
- 4) zawierają fikcyjne małżeństwa, przeprowadzają nielegalne adopcję celem pozostania w danym kraju,
- 5) stały się ofiarami handlu ludźmi³⁰.

Podsumowanie

Migracja jest zjawiskiem towarzyszącym nam od zarania dziejów. Wydawałoby się, że proces migracyjny jest zjawiskiem prostym do osiągnięcia, jednak jest wiele barier takich jak: polityczne, religijne, geograficzno-prze-strzenne, językowe czy kulturowe, które w znacznym stopniu utrudniają ten proces. Wszystkie państwa zmagają się z kwestią migracji na poziomie międzynarodowym, krajowym, jak i unijnym. Wiele państw traktuje imigrantów jako nieodłączną część swojego społeczeństwa, przykładem może być USA, Francja, Niemcy czy Wielka Brytania. Trudno jest wyobrazić sobie sytuację, w której imigranci przestaną wyjeżdżać, np. za pracę, a gospodarka państw podupadnie z powodu braku wystarczającej siły roboczej.

W społeczeństwach przyjmujących istnieje wiele obaw związanych z migracją i ze skutkami związanymi z tym zjawiskiem. Należy jednak uświadomić sobie fakt, że każdy z nas prędzej czy później, mając taką możliwość, podąży za polepszeniem warunków bytowych. Kwestia przemieszczania się może wynikać z osobistych powodów i motywacji, ale również może wynikać z konieczności, by uchronić swoje życie i zdrowie.

²⁹ A. Raczyński, *Wpływ migracji międzynarodowych...*, s. 17.

³⁰ Tamże, s. 22–23.

Literatura

- Adamczuk M., *Rodzimy terroryzm jako zjawisko zagrażające bezpieczeństwu w Europie*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2011, nr 17.
- Cabańska J., *Uwarunkowania migracji ludności na jednolitym rynku europejskim na przykładzie państw członkowskich Unii Europejskiej*, Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Poznań 2015.
- Castles S., Miller M.J., *Migracje we współczesnym świecie*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2011.
- Danielewicz W., *Problemy rodzin czasowo niepełnosprawnych ze względu na długotrwały pobyt rodziców za granicą*, [w:] E. Marynowicz- Hetka, W. Danielewicz (red.), *Pedagogika społeczna jako dyscyplina naukowa. Stan i perspektywy*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 1998.
- Fehler W., *Lokalny wymiar wewnętrznego bezpieczeństwa państwa*, [w:] W. Fehler (red.), *Bezpieczeństwo w środowisku lokalnym*, Arte, Warszawa 2009.
- Jaszczuk S., *Geografia. Vademecum*, Greg, Kraków 2007.
- Kozak S., *Patologia eurosieroctwa w Polsce. Skutki migracji zarobkowej dla dzieci i ich rodzin*, Difin, Warszawa 2010.
- Lesińska M., Okólski M., Slany K., Solga B., *Dekada członkostwa Polski w UE. Społeczne skutki emigracji Polaków po 2004 roku*, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2014.
- Maryański A., *Migracje w świecie*, PWN, Warszawa 1984.
- Raczyński R., *Wpływ migracji międzynarodowych na bezpieczeństwo wewnętrzne państwa*, „Bezpieczeństwo. Teoria i Praktyka” 2015, nr 2.
- Sasnal P. (red.), *Niekontrolowane migracje do Unii Europejskiej – implikacje dla Polski*, Polski Instytut Spraw Międzynarodowych, Warszawa 2015.
- Szczygielska J., *Migracje zarobkowe kobiet i ich wpływ na funkcjonowanie rodzin*, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2013.
- Świniarski J., *Bezpieczeństwo lokalne w ujęciu aksjologicznym*, [w:] W. Fehler (red.), *Bezpieczeństwo w środowisku lokalnym*, Arte, Warszawa 2009.
- Sobczak I., Wyrzykowska-Antkiewicz M., *Demografia i bezpieczeństwo społeczne krajów Unii Europejskiej*, „Prace Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku” 2013, nr 25.
- Wojtaszczyk K.A., *Istota i dylematy bezpieczeństwa wewnętrznego*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2009, nr 1.
- Zawisza-Masłyk E., *Wokół pojęcia „eurosieroctwo”*, „Opieka, Wychowanie, Terapia” 2008, nr 3–4.

Źródła internetowe

www.un.org/en

www.kresy.pl/wydarzenia/polska/na-ukrainie-szaleje-odra-ukraincy-przywoza-ja-do-polski

www.sejm.gov.pl

www.migrant.info.pl